

Roxana-Mariana POPESCU

**INTRODUCERE
ÎN DREPTUL
UNIUNII EUROPENE**

Universul Juridic
București
-2011-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2011, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPESCU, ROXANA MARIANA**

**Introducere în dreptul Uniunii Europene / Roxana-
Mariana Popescu. - București : Universul Juridic, 2011**

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-714-1

341.217(4) UE

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Abrevieri

AELS	Asociația Europeană a Liberului Schimb
alin.	Alineat
Art.	Articol
AUE	Actul Unic European
C	cauză dedusă în fața Curții de la Luxemburg ¹
CE	Comunitatea Europeană
CECO/CECA	Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CIJ	Curtea Internațională de Justiție
CJ	Curtea de Justiție
CJCE	Curtea de Justiție a Comunităților Europene
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
CPJI	Curtea Permanentă de Justiție Internațională
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
EURATOM/CEEA	Comunitatea Europeană a Energiei Atomice
F	cauză dedusă în fața Tribunalului Funcției Publice
JOCE	Jurnalul Oficial al Comunităților Europene
JOUE	Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
ONU	Organizația Națiunilor Unite
p.	pagină
par.	paragraf
PTOM	Pays et territoires d'outre mer
Rec.	Recueil (Culegere)

¹ Cauzele deduse în fața Curții anterior constituirii Tribunalului nu sunt identificate printr-o literă.

SEE	Spațiul Economic European
T	cauză dedusă în fața Tribunalului de Primă Instanță/Tribunalului
TCE	Tratatul instituind Comunitatea Europeană
TCECO	Tratatul instituind Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului
TCEE	Tratatul instituind Comunitatea Economică Europeană
TCEEA	Tratatul instituind Comunitatea Europeană a Energiei Atomice
TFUE	Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
TL	Tratatul de la Lisabona
TPI	Tribunalul de Primă Instanță
TUE	Tratatul privind Uniunii Europene
UE	Uniunea Europeană

INTRODUCERE

Până la începutul anilor '50, relațiile dintre statele membre erau guvernate de principiul cooperării. Însă, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Paris, în anul 1952, pe scena internațională europeană își face simțită prezența o altă formă de relație interstatală, și anume relația de tip integrator. Astfel, pentru prima dată în istoria contemporană a relațiilor internaționale, statele au de ales între două metode de organizare și funcționare a organizațiilor internaționale, și anume: cooperarea și integrarea, fiecare formă având, firesc, caracteristici și consecințe proprii. Integrarea a primit, de-a lungul timpului, mai multe definiții, dintre care o amintim pe cea potrivit căreia „integrarea presupune eliminarea frontierelor economice între două sau mai multe economii, frontiera economică fiind orice demarcație peste care mobilitatea efectivă sau potențială a bunurilor, serviciilor și factorilor de producție, precum și a fluxurilor de comunicații este relativ scăzută”¹.

Promovând ideea de integrare europeană, trebuie să conștientizăm faptul că dezvoltarea ordinii juridice a Uniunii Europene, precum și ierarhia normelor care o compun, s-a dezvoltat, inițial, ca un fenomen economic, și mai târziu ca realitate politică. Totuși, sistemul normativ al UE ridică unele probleme specifice în raport cu dreptul internațional, dacă este să ne referim numai la faptul că efectul direct și prioritatea dreptului UE asupra sistemelor juridice naționale sunt justificate de jurisprudența constantă a Curții de Justiție de la Luxemburg și nu de principiul forței juridice superioare pe care dreptul UE ar avea-o în raport cu sistemele juridice naționale. Instanțele

¹ Pelkmans Jacques, *Integrare europeană. Metode și analiză economică*, ediția a II-a, Institutul European din România, București, 2003, p. 3.

naționale, de orice grad, și, chiar, unele jurisdicții constituționale au acceptat, deja, acest specific al ordinii juridice a UE¹.

Odată cu dezvoltarea ordinii juridice a UE, nu puține au fost preocupările doctrinarilor, și nu numai (avem în vedere, inclusiv, judecătorii Curții de Justiție de la Luxemburg) de a stabili locul și rolul pe care această ordine juridică le ocupă în raport cu dreptul intern, pe de o parte și, în raport cu dreptul internațional, pe de altă parte. Dacă referitor la stabilirea raportului dintre dreptul UE și dreptul intern soluția oferită, și anume, prioritatea dreptului Uniunii, a fost recunoscută și acceptată de majoritatea celor implicați în respectarea și aplicarea corectă a normelor juridice ale Uniunii Europene, în legătură cu stabilirea raportului dintre dreptul internațional și dreptul UE, încercările de identificare ale acestuia, preocupă, în continuare, lumea juriștilor.

În noile condiții, formularea unor soluții juridice valide și corecte, indiferent de zona activității (consilier juridic, avocat, magistrat), nu poate fi asigurată doar de asimilarea unor cunoștințe temeinice de drept intern. Apare, astfel, ca imperios necesară, corelarea acestor cunoștințe cu aprofundarea principiilor de bază ale dreptului internațional, pe de o parte, și a dreptului UE, pe de altă parte.

Indiferent de abordările doctrinei, trebuie să observăm că dreptul UE are tendința de a se construi și defini ca un sistem normativ clasic, structurat ierarhic după criteriul forței juridice a actelor sale juridice, având la bază un corp de norme considerate fundamentale (tratatele institutive) pe care se sprijină toată construcția normativă subsecventă.

Pe fondul dezvoltării ordinii juridice a UE, s-au multiplicat și întrebările, firești considerăm, referitoare la relația dintre dreptul internațional și dreptul UE. În caz de conflict între o normă de drept internațional și o normă de drept al UE, cărei norme trebuie să-i acorde prioritate în aplicare statul membru al Uniunii? Tratatele Uniunii

¹ A se vedea, în special, Consiliul Constituțional francez, care, în decizia sa, „Maastricht I” arată expres că „ordinea juridică europeană este distinctă de ordinea juridică națională, și nu aparține în mod expres ordinii instituționale a Republicii Franceze”, Louis Favoreu, Loïc Philip, *Les grandes décisions du Conseil Constitutionnel*, ediția a 12-a, Dalloz, 2003, p. 781 și urm. (citată de Simina Elena Tănăsescu, *Despre posibila constituționalizare a dreptului comunitar*, <http://www.ccr.ro/default.aspx?page=events/2003/tanasescu>).

Europene sunt tratate de „tip clasic”, negociate, semnate, ratificate, intrate în vigoare potrivit normelor dreptului internațional sau Uniunea Europeană are propriile-i norme de reglementare? Când răspund statele membre ale UE în temeiul dreptului internațional și când răspund acestea în temeiul dreptului UE? Este dreptul UE o nouă ramură de drept? Sau este o componentă a dreptului internațional? Care sunt limitele dreptului UE în raport cu dreptul internațional? Care este raportul dintre dreptul internațional și dreptul UE?

Acestea, și multe altele, sunt întrebări care, încă, nu au un răspuns unitar, acceptat de majoritatea celor care au preocupări în domeniu.

În contextul celor menționate, prezenta lucrare își propune drept scop identificarea a cât mai multor elemente care să ne ofere posibilitatea de a stabili care este raportul dintre dreptul internațional și dreptul UE.

CAPITOLUL 1

DELIMITĂRI CONCEPTUALE

1.1. Dreptul internațional public. Noțiune

Dreptul internațional public este definit *lato sensu* ca fiind ansamblul regulilor juridice care reglementează raporturile internaționale. *Stricto sensu*, însă, dreptul internațional public este acea ramură a dreptului, acel ansamblu de principii și norme juridice create de către state, pe baza acordului lor de voință, în scopul reglementării raporturilor internaționale. Astfel, se poate observa faptul că la raporturile juridice internaționale participă, în calitate de subiecte principale ale dreptului internațional, statele, dar nu oricum, ci ca subiecte egale din punct de vedere juridic, „indiferent de mărimea teritoriului sau a populației, de nivelul de dezvoltare, resurse, potențial militar etc.”¹. Această poziție de egalitate, specifică subiectelor din ordinea juridică internațională, conferă dreptului internațional o serie de particularități, care îl deosebesc de orice altă ramură de drept. Pornind de la definiția prezentată, apreciem că trăsăturile esențiale (caracteristicile) dreptului internațional public se desprind chiar din termenii care denumesc această ramură de drept, respectiv noțiunile: „*drept*”, „*internațional*” și „*public*”², după cum vom detalia, în continuare.

Noțiunea de „**Drept**” – potrivit definiției clasice, dreptul este ansamblul regulilor elaborate și garantate de către stat, care au drept scop organizarea și disciplinarea comportamentului uman în principalele relații din societate, într-un climat specific manifestării coexistenței libertăților, apărării drepturilor fundamentale ale omului și

¹ Raluca Miga Beșteliu, *Drept internațional public*, vol. I, Editura All Beck, București, 2005, p. 3.

² Raymond Ranjeva, Charles Cadoux, *Droit international public*, EDICEF, Paris, 1992, p. 13.

justiției sociale¹. Obligativitatea regulilor de drept este asigurată, la nevoie, de forța coercitivă a statului. Ca element al dreptului, norma este o regulă de conduită prescrisă ori recunoscută de autoritatea statală, în scopul asigurării și consolidării relațiilor sociale. În aceste condiții, dreptul internațional public este ansamblul normelor care reglementează raporturile între membrii societății ori comunității internaționale. Două caracteristici ale regulii de drept – natura obligatorie și existența unei sancțiuni, conferă specificitate dreptului internațional public.

Astfel, dreptul internațional public diferă de morala și curtoazia internațională pentru următoarele considerente:

- în relațiile internaționale, **morala** presupune un anumit comportament, dând naștere numai la obligații morale, nu și la obligații juridice. Respectarea acesteia depinde de presiunea opiniei publice, iar încălcarea unor norme morale nu atrage responsabilitatea și sancțiunile juridice. Normele dreptului internațional sunt obligatorii, stabilesc drepturi și obligații și sunt susceptibile de a fi aplicate prin constrângere. Charles Rousseau, în lucrarea *Principes Généraux du droit international public*, definește morala ca fiind „ansamblul regulilor morale care se aplică membrilor comunității internaționale în cadrul relațiilor lor reciproce”². Prin urmare, putem spune că diferența dintre drept și morală constă, pe de o parte, în scopul urmărit (dreptul are în vedere interesul general – binele social, utilitatea publică, în timp ce morala se raportează la elemente de natură morală, la alți factori decât ordinea economică, oportunitatea) și, pe de altă parte, în efectivitatea celor două (dreptul impune sancțiuni coercitive, ceea ce nu este valabil și pentru morală)³;

¹ Potrivit lui Nicolae Popa, în *Teoria generală a dreptului*, ediția a III-a, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 73.

² Charles Rousseau, *Principes Généraux du droit international public*, Tome I, „Introduction. Sources”, Éditions A. Pedone, Paris, 1944, p. 12.

³ A se vedea Charles Rousseau, *op. cit.*, p. 13. În lucrare, Charles Rousseau critică concepția lui Grotius și a lui Kant cu privire la diferența dintre drept și morală. Aceștia din urmă menționează faptul că „dreptul vizează numai actele exterioare ale omului, în timp ce morala se adresează forului interior al individului, vizând intenția nemanifestată prin acte exterioare”.

- la rândul ei, **curtoazia internațională** cuprinde regulile de politețe, de conveniență și de bunăvoință¹ care sunt urmate în relațiile dintre state, fără a avea, însă, valoarea obligatorie a normelor de drept internațional. Nerespectarea unei reguli de curtoazie nu atrage responsabilitatea juridică. În aceste condiții, numai dreptul creează obligații juridice, chiar și în domeniul relațiilor internaționale.

Natura normativă a obligațiilor juridice create prin dreptul internațional permite distingerea acestei discipline juridice de alte discipline, politice sau sociale. Acestea din urmă au ca obiectiv prezentarea unei explicații raționale și rezonabile a faptelor și a practicii în relațiile internaționale, în timp ce știința juridică are ca principal obiect interpretarea regulii de drept, în aplicarea sa faptelor care sunt supuse examinării sale. Este vorba, deci, de discipline care nu aparțin ordinii epistemologice.

Pe de altă parte, în absența unui legiuitor internațional, similar parlamentelor naționale, examinarea faptelor și, mai ales, a practicii, în cadrul unui demers deductibil, se realizează prin adoptarea unui comportament raportat la un altul în circumstanțe analoge (similare). Lipsa unui organ suprastatal având atribuții legislative, i-a determinat pe unii dintre doctrinarii dreptului internațional public să-l califice ca fiind un „*drept de coordonare*”, spre deosebire de dreptul intern care, în lumina acestei trăsături, a fost considerat a fi „*un drept de subordonare*”².

Noțiunea de „**Internațional**” – existența adjectivului „*internațional*” în noțiunea „*drept internațional public*” conduce la intervenția elementului de extraneitate. Dimensiunea internațională a acestei discipline juridice determină o comparație între trăsăturile esențiale ale dreptului intern și cele ale dreptului internațional public. Considerăm că, sintetic expuse, principalele diferențe sunt următoarele:

- dreptul național este un drept de subordonare; normele interne sunt create de către organele de stat și se impun persoanelor fizice și juridice cărora le sunt destinate, în timp ce dreptul internațional public

¹ De exemplu, ceremonialul maritim (salutul pe mare) – exemplu preluat din Grigore Geamănu, *Drept internațional public*, vol. I, Editura Didactică și Pedagogică, București 1981, p. 75.

² J. Hatschek, *An Outline of International Law*, Londra, 1930, citat de Grigore Geamănu, *op. cit.*, p. 51.